

Tufan GÜNDÜZ, **Nisanın 2 Günü**, Yeditepe Yayınevi, İstanbul 2011,
ISBN: 978-605-4052-59-2

Züleyha USTAOĞLU*

Osmanlı Devleti, yaklaşık 600 yıllık saltanatında üç kıtaya yayılan, birçok milleti ve inancı bünyesinde barındıran bir devlettir. Ancak 20 yy. başlarında dünyada var olan değişimler, devlet'in çöküş sürecine girmesine neden olmuştur. 1914-18 savaşı dünya tarihinde o güne kadar görülen en büyük savaştır. Avrupa'da başlayan ve sonuçlarıyla tüm dünyayı etkileyen bu savaş siyasi ve ekonomik nedenlere dayanmaktadır. Almanya ile Fransa arasında Alsac-e Lorainne (Alsas Loren) bölgesinin paylaşılabilmesi, Rusların sıcak denizlere inmek istemesi ve Avusturya-Macaristan ile panislavizm politikası, ekonomik yapının devletlerarası bloklaşmayı beraberinde getirmesi gibi birçok sebepleri vardır. Bu savaşta, Osmanlı Devleti önce tarafsızlığını ilan etmiş, daha sonra İttifak Devletleri yanında savaşa girmiştir. Osmanlı Devleti'nin jeopolitik konumu gereği boğazların önemi bu savaşla birlikte artmış ve Çanakkale cephesinin açılması kaçınılmaz olmuştur.

Çanakkale cephesi I. Dünya Savaşı'nın seyri ve sonuçları arasında en etkili olan cephe'dir. Bu cephenin açılma nedenleri; Osmanlı İmparatorluğunun başkenti İstanbul'u alarak boğazların kontrolünü ele geçirmek, Ruslara gerekli yardımı yapmak ve İttifak Devletleri'nden birinin müttefikini yenerek Almanların doğuya yayılmasının önüne geçebilmektir. Böylece İngiltere Mısır'daki varlığını garantiye alacak ve Ortadoğu'da zengin petrol yataklarına sahip olacaktır.

Çanakkale Boğazı'nı geçmek isteyen İtilaf Devletleri 19 Şubat 1915'te saldırıya başladılar ancak Nusret Mayın Gemisi'nin daha önceden döktüğü mayınları geçemediler. Boğazları denizden geçemeyeceklerini anlayan İtilaf Devletleri 25 Nisanda Gelibolu yarımadasına çıkarma yaptılar. Aralarında

* Arş. Gör., Celal Bayar Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Yeniçağ Tarihi Anabilim Dalı, zuleyha.ustaoglu@bayar.edu.tr. MANİSA

Anzak askerlerin de bulunduğu İtilaf gurubu askerleri büyük kayıplar vererek geri çekilmişlerdir. Bu cephe Rusya'ya yardım gidememesinden dolayı Çarlık rejimin yıkılmasına ve savaşın 2 yıl uzamasına neden olmuştur.

Tanıtımı yapılan eser 24-25 Nisan 1915 tarihleri arasında Anadolu'da, Devlet-i Aliye'de ve Çanakkale cephesinde yaşanan olayları anlatmaktadır. Bu olaylar kitapta elli küçük bölüm olarak bizlere sunulmuştur.

“Birinci Dünya Savaşı yılları. Dehşetin sadece cepheleri değil şehirleri, kasabaları, köyleri de sardığı günler. İstanbul her an düşebilir. Bir yandan savaşı, Devlet-i Aliye'den kurtulmak için fırsat sayanlar, diğer yandan son savunma hattına tutunmaya çalışanlar” olarak özetleyen Tufan GÜNDÜZ, yazmış olduğu eserinde “*son savunma hattına tutunmaya çalışanlar*”ın öyküsünü bize “Nisanın 2 Günü” adlı romanda sunmuştur.

Eser, İstanbul'da devlet yanlısı Ermeni Kuyumciyan cinayeti ile başlamaktadır. Dâhiliye Nazırı Talat Paşa'nın bir taraftan bu cinayeti çözmeye çalışması, diğer taraftan İstanbul'da önde gelen Ermeni tüccarları ve Taşnak Partisi'nin ileri gelenleri ile yaptığı toplantı anlatılmıştır. Enver Paşa Anadolu'da meydana gelen isyanların İstanbul'dan yönetildiği bildiğini için bunu engellemek için bizzat Ermeni Patriği ile görüşmüş ve “Herkes ayağını denk alsın.” diyerek sert bir şekilde uyarmıştır. Daha sonra Devlet-i Aliye'nin geniş çaplı bir tutuklama kararı çıkararak tüm yurttaki bu kararı uygulaması ve tutukluların trenle Ankara'nın Ayaş ilçesine sevki sırasında görevli bir subay ile tutuklu bir Ermeni arasındaki diyalog bizlere sunulmuş ve yazar, olaylara farklı bir pencereden bakmamızı sağlamıştır.

Kitaba konu olan başka bir olay ise, Hasmik ile Levent'in aşkıdır. Hasmik Ermeni bir ailenin kızı, Levent ise Harbiye'de okuyan Türk gencidir. Levent gönüllü olarak askere yazılır, Gelibolu'ya gider. Hasmik ise ailesi ile birlikte İstanbul'dan ayrılmak zorunda kalır. Levent ve Hasmik'in birbirlerine olan aşkları gönderdikleri mektuplarla anlatılmıştır. Hasmik'in bir yolunu bulup İstanbul'a nasıl döndüğü ise kitabın son kısmına saklanmıştır. Hasmik ile Levent aynı mahallede yaşayan aynı sokakta aynı oyunları oynayan iki çocukken nasıl büyüdüklerini, büyüdükçe nasıl farklılaştıklarını anlayan, millet kavramının acı yüzüyle karşılaşan iki gençtir. Osmanlı Devleti'nde herkes kendi inancını rahatça yaşayabilir ve kendine özgü adet ve gelenekleri koruyarak yaşamlarını uyum içinde sürdürürlerdi. Devlet tarafından bu güvence verilmesine karşılık sosyal yaşamda farklı milletten ve dinden olan insanların birbirleriyle evlenmeleri çok hoş karşılanmazdı. Yazar bu bölümde bizlere, o

günün toplumu ve toplumun olaylara bakışı konusunda oldukça ilginç tespitleriyle yol göstermektedir.

Roman bize, I. Dünya Savaşı'nın Osmanlı Devleti için sadece cephelerde askerlerin mücadele ettiği bir savaş olmadığı ve savaşın boyutlarının cepheleri aşırp şehirlerden köylere kadar indiğini anlatmaktadır. Bu köylerden birisi Avşar Onbaşı'nın köyüdür. Avşar Onbaşı birçok savaşta kahramanca savaşmış bir askerdir, ancak bu kez oğlu da cephededir. Avşar Onbaşı, köyde karısını, yeni doğmuş torununu ve gelinini bırakmıştır. Köyün tüm erkekleri cephededir. Köyün korunması Kamalı Aynı adında bir kadına kalmıştır. Kocası Balkan Harbi'nden dönmeyen Kamalı Aynı'nın iki oğlu cephededir. Akşam olunca tüfeğini alır köyde ağıt söyleyerek nöbet tutar. Söylediği ağıtlarda o dönemdeki savaşlardan geri dönmeyenlerin hikayelerini anlatırdı.

Roman kahramanlarından Gayane Hanım'ın hikâyesi ise bambaşkadır. Gayane Hanım romanda kilit kahramandır. Gayane Hanım Ermeni çetelerine katılan Aşot ve Vahan aynı zamanda Gelibolu'daki Karabet'in ve Hasmik'in annesidir. Doğma büyüme İstanbullu olan Gayane Hanım eşinin boş hayalleri yüzünden doğduğu topraklardan ayrılmak zorunda kalır ve ailesinin parçalanmasını çaresiz bir şekilde seyreder.

Yazar, Gelibolu'da 21 numaralı tepede küçük bir birlikteki kahramanlardan söz ederken bizlere aynı ülkede yaşayan ancak farklı millet ve dine mensup insanların nasıl vatan için tek yürek olduğunu, orada bu tür farklılıkların hiçbir önemi olmadığını bizlere göstermiştir.

Nisan'ın 2 Günü, Tufan Gündüz'ün dediği gibi; “Levent'in, Bahri'nin, Hasmik'in, Karabet'in, Avşar Onbaşı'nın onurlu mücadelesi. Kazanmayı beklemeyen kaybetmemeye çalışan cesur dirayetli insanların hüznü romanı”. Bu romanı bizlere sunduğu için Tufan Gündüz'e teşekkür ederiz.